

Kako obezbijediti zastupljenost narodâ bez diskriminacije: ideje za reformu izbornog sistema

Dr. Daniel Bochsler

Post-doctoral researcher, Centre for the Study of Imperfections in Democracies (DISC),
Central European University (CEU), Budapest, dbochsler@gmail.com - www.bochsler.eu

Pregled

- Ideja za reformu I: Jedinstvena izborna jedinica
- Ideja za reformu II: 5 umjesto 3 člana Predsjedništva
fleksibilnije reguliranje kvota sa poticanjem na međuetničko glasanje
- Ideja za reformu III: geometrijska sredina
... ‚Bernski model‘ za izbor kandidata spremnih na kompromis

Izbori za predsjedništvo danas: sistem i problemi

- 3 mjesta, jedno po nacionalnom ključu > Kandidati etnički definirani
- mješavina između teritorijalnog uređenja (RS) i etničke odredbe kandidata (bošnjački i hrvatski član u FBiH)

Problemi:

- etničko svrstavanje kandidata isključuje druge grupe
- Kombinacija teritorijalne i etničke odredbe isključuje Bošnjake & Hrvate u RS-u i Srbe u FBiH
- Članovi iz RS i Federacije odvojeno se biraju: opasnost- biraju se polarizirajući kandidati

Ideja za reformu I: BiH kao jedinstvena izborna jedinica?

Švicarska: Zastupljenost različitih jezičkih grupa – ali kako?

- 4 kantona u kojima se govori više jezika: Bern, Freiburg, Graubünden, Wallis
 - Narod direktno bira članove kantonalnih vlada (5-7 članova; većinski izbor)
 - Izborna jedinica je cijeli Kanton
 - Garantirana mjesta za jezičke manjine u Bernu & Wallisu
- Bern:** 1 mjesto za Berner Jura
(5% stanovništva govori francuski)

Wallis: najmanje 1 mjesto
za svaki dio u kantonu

Election du Conseil d'Etat Système majoritaire		Canton du Valais Kanton Valais		Wahl des Staatsrates Majorzsystem		
Jour du scrutin Datum des Umstergangs		01.03.2009		Commune de Gomroide		
Election de 5 membres du Conseil d'Etat du 1er mars 2009 (Premier tour) Wahl von 5 Mitgliedern des Staatsrats vom 1. März 2009 (erster Wahlgang)						
Nombre d'électeurs Zahl der Stimmberechtigten	Bulletins rentrés Eingegangene Wahlzettel	Bulletins n'entrant pas en ligne de compte Ausser Betracht fallende Wahlzettel		Bulletins valables Gültige Wahlzettel	Designation des candidats Bezeichnung der Kandidaten	Nombre de suffrages obtenus Zahl der erhaltenen Stimmen
		Blancs Leere	Nuls Ungültige			
798	679	17	11	651		
<p>Ainsi fait, lu et signé séance tenante Gegeben, verlesen und unterzeichnet in der Sitzung</p> <p>à <u>Saas Grund</u> le <u>01.03.2009</u> zu den</p> <p>Les scrutateurs Die Stimmzähler</p> <p>Le Président Der Präsident</p> <p>Le Secrétaire Der Sekretär</p>					<p>1 Claude ROCH</p> <p>2 Marylène VOLPI FOURNIER</p> <p>3 Jean-Michel CINA</p> <p>4 Jacques MELLY</p> <p>5 Maurice TORNAY</p> <p>6 Franz RUPPEN</p> <p>7 Graziella WALKER SALZMANN</p> <p>8 Eric FELLEY</p> <p>9 Esther WAEBER-KALBERMATTEN</p>	<p>62</p> <p>1</p> <p>261</p> <p>180</p> <p>179</p> <p>177</p> <p>112</p> <p>3</p> <p>248</p>

Centre for the Study of Imperfections in Democracies Dani el Bochsler, 15-16 mart 2010

Princip jedinstvene izborne jedinice

- Svi kandidati se biraju širom zemlje
 - Prednost za eksterne manjine (Bošnjake/Hrvate u RS; Srbe u FBiH)
 - Teritorijalno ne-koncentrirane manjine se biraju u istoj izbornoj jedinici
- Mogućnost za međuetničko glasanje omogućava bolje izborne šanse političara spremnih na kompromis
- Povećava se odgovornost političara za cijelu državu

Kako obezbijediti zastupljenost konstitutivnih naroda u jedinstvenoj izbornoj jedinici?

- Današnja odredba diskriminira Ostale, a onemogućava glasanje između entiteta

Modeli pozitivne diskriminacije / etničkih kvota

- Indirektna etnička identifikacija biraća po teritorijalnom principu (model švajcarskih kantona Bern i Wallis)
 - ali: RS i FBiH nisu 100% etničko homogeni
 - ne postoji teritorijalna jedinica Hrvata u BiH
- Kandidati su različito tretirani bazirano na njihovom etnicitetu (slično današnjem modelu)
 - ali: kako uključiti nekonstitutivne narode?

Ideja za reformu II: 5 umjesto 3 člana Predsjedništva?

- Princip **X mandata – 1 glas** [*pojedinačni neprenosivi glas*]
 - Ograničenje na 1 glas štiti manjine:
Većinski narod/i ne može/mogu dobiti većinu mandata (bez podrške drugih naroda)
 - etnička zastupljenost:
n.pr. **model Wallisa** sa 5 mandata
uz jedno zagarantovano mjesto (tj. mandat) za svaki konstitutivni narod

Primjer računanja **5 mandata – 1 glas** [pojedinačni neprenosivi glas]

~ 17-18% glasova garantira jedan mandat

uz garanciju mandata (1 mandat) za svaki konstitutivni narod

Bošnjačke & multietničke stranke	~50-55%	✓ ✓ ?
SDA	17%	✓
SBiH + saveznici	17%	✓
multietničke koalicije	~12% ?	?
Hrvatske stranke	~12-14%	✓ (garancija mandata)
Srpske stranke	~32-34%	✓ ?
SNSD	19%	✓
ostale	13-15%	?

(Procjena na osnovu parlamentarnih izbora 2006)

Peti mandat je etnički kompetitivan

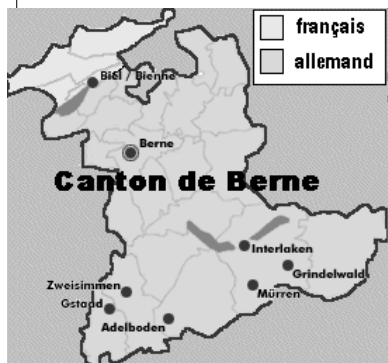
- Šansa za Srbe, Bošnjake, Hrvate i Ostale
- Prednost za kandidate koji skupljaju međuetničke glasove

Zašto 5 mandata?

- Mogućnost da pored 3 naroda bude birani i Ostali
- Neparan broj mandata je podoban za male gremije koji donose odluke
 - > Sprečavanje blokade donošenja odluka
 - > Sprečavanje taktičkih igara oko dnevnog reda
- Stvara dinamičko natjecanje za peti mandat u vladi
(pri 4 mandata: vjerovatno sva četiri za nacionalne stranke)

Ideja za reformu III: Geometrijska sredina?**Primjer: Izbor vlade u kantonu Bern, 1986****Garantirano mjesto za Berner Jura**

Kanton BE-Jura
(francuski)

B. Hofstetter (Zeleni)	68.054	3813
G. Aubry (Liberali)	60.391	7339

Izabran je Benjamin Hofstetter – iako je u dijelu kantona gdje se govori francuski sasvim jasno imao manje glasova.

Barben (2010)

Ko bira kandidate manjina?

- Manjine
- Svi građani
- ili su mogući kompromisi?
„Željeni kandidat“: Favorit manjina koji je *također popularan kod većine*

... malo matematike

	Manjina	Većina
Kandidat A		
Kandidat B		

Ko treba da dobije izbore:
A ili B?

	Kanton	BE-Jura
		(francuski)
B. Hofstetter (Grüne)	68.054	3813
G. Aubry (FDP)	60.391	7339

... malo matematike II: primjer, izbor prema modelu geometrijske sredine

	Kandidat A	Kandidat B	Kandidat C
FBiH	150.000	250.000	500.000
RS	350.000	250.000	20.000
2 izborne jedinice	izabran u RS	ne izabran	izabran u FBiH
Zbir	500.000	500.000	520.000
FBiH + RS	2.	2.	1.
Geom. sredina	229.129	250.000	100.000
$\sqrt{\text{FBiH} \cdot \text{RS}}$	2.	1.	3.
Mod. geom. sredina	198.953	250.000	170.998
$\sqrt[3]{\text{FBiH}^2 \cdot \text{RS}}$	2.	1.	3.

Geometriska sredina za BiH

- BiH kao jedinstvena izborna jedinica
- izbor uz geometrišku sredinu glasača u FBiH i glasača u RS-u
- Mogućnost izbora 5 članova Predsjedništva, garantirana mjesta za sve konstitutivne narode, svaki glasač ima više od jednog glasa (2, 3 ili 5).

Novi izborni model za Predsjedništvo BiH: moguće reforme

- Uspostava izborne jedinice za cijeli teritorij BiH
 - > Bošnjaci & Hrvati u RS kao i Srbi u Federaciji mogu birati „svoje“ članove Predsjedništva
- Princip **5 mandata – 1 glas** [*pojedinačni neprenosivi glas*]
 - > Automatska zaštita manjina: Većinski narod/i ne može/mogu većinu mandata (bez podrške ostalih naroda / etničkih grupa)
 - > Kompetitivni peti mandat:
 - ... za Srbe, Bošnjake, Hrvate ili Ostale
 - ... podupire među-etničko glasanje i među-entitetsku kompeticiju
- Primjena **geometrijske sredine**
 - > Veće šanse za kandidate koji imaju podršku na cijeloj teritoriji BiH

